

Рівненські волонтери у Першій світовій війні

Опубліковано vse.rv.ua Суб, 29/11/2014 - 14:50

Інформація з сайту: <http://vse.rv.ua/istoriya/1417265435-rivnenski-volonteri-u-pershiy-svitoviy-viyni.html>

Дата звернення: 05.03.2015

"Усе для фронту, усе для перемоги!" — гасло, яким керуються нині рівненські волонтери, було актуальним і 100 років тому. Біженці, корупція і бездіяльність армійського керівництва, як і патріотизм місцевих благодійників — усе це було актуальне й 100 років тому. Як і нині, так і тоді, Рівне славилось своїми традиціями волонтерства.

Проводячи паралелі між нинішньою війною на Сході України та Першою Світовою війною, яка безпосередньо торкнулася Рівного, можна знайти чимало спільного. Історія свідчить, що благородство, як і непорядність — категорії вічні. Події сторічної давнини дійшли до нас у архівних документах, зі сторінок тодішніх газет та часописів.

Рівне — місто прифронтове

Перед Першою Світовою у Рівному, яке тоді входило до складу Волинської губернії, проживало трохи більше 24-х тисяч осіб. Хоча Рівнечина до середини 1915 року вважалася тиловою територією, однак подих війни відчула на собі сповна. У Рівному дислокувалися численні військові підрозділи, розташовувалися штаби кількох армій Південно-Західного фронту. До рівненських шпиталів привозили поранених з фронту. Місто нагадувало переповнений мурашник, у якому кожен намагався пристосуватися аби вижити.

Військовий госпіталь у військовому містечку Рівного

У ніч з 16 на 17 серпня 1915 року, коли ворог підійшов до самого кордону Рівненського повіту й почався наступ на Рівне з боку Деражно, було оголошено евакуацію урядових і місцевих організацій. Евакуація проходила поспіхом, хаотично. Ще задовго до цього військове керівництво покинуло місто, поліція була бездіяльною. Тому рятувалися, хто як міг. У ніч на 17 серпня припинило роботу казначейство, й отримати кошти для вивезення майна стало неможливо. Покинуте майно і документи були розграбовані або знищені.

Біженці

Відступ російської армії спричинив великий потік біженців з Галичини, які здебільшого осідали на Волині, у тому числі й у Рівному. Як писали тодішні газети, один з таборів біженців розташувався простонеба поблизу міста. Майже 30 тисяч осіб оточили військовики аби ізолювати їх від доступу до міста. Дорослі й діти жили в жахливих умовах, разом із худобою, без питної води. Для приготування їжі використовували дощову воду, яку набирали просто з калюж. На дрова вирубували довколишні насадження.

Хоча для потреб біженців відкривали харчові та медичні пункти, пересувні крамниці, пекарні та лазні, однак їх, як і харчів, катастрофічно не вистачало. Норми сухого пайка для одного дорослого біженця на місяць були такі: хліб - 45 фунтів (1 фунт - 405 грамів), сало - 3, крупа - 10, сіль - 2, мука - 6 фунтів. Причому для дітей пайок не було передбачено, тож цим мізером потрібно було ділитися. Через антисанітарію у таборі почалися інфекційні захворювання.

Центральна вулиця Рівного у 1914 році.

Через масове зведення до Рівного поранених з фронту, бракувало місць у військових шпиталях. Довелося військовому керівництву вдаватися до непопулярних рішень — зорганізувати шпиталі у непередбачених для цього місцях. Наприклад, у липні 1914-го за розпорядженням військового начальства розмістили польовий запасний шпиталь у рівненському реальному училищі (нинішній будинок краєзнавчого музею) та у нещодавно збудованому приміщенні жіночого училища (нині це будинок міськвідділу міліції). Однак місцеві освітяни поскаржилися самому цареві, який перебував у Рівному з візитом, і він розпорядився знайти інші більш придатні приміщення для лікування поранених. Зокрема — у незайнятих приміщеннях на території військових казарм.

Найактивнішими волонтерами були рівненські студенти

У роки Першої світової серед рівненських спудеїв панували патріотичні настрої, які виливалися у активну допомогу російській армії. У документах обласного архіву можна віднайти згадки про те, як допомагали військовим зокрема учні реального училища (колишньої гімназії). Наприклад, напередодні Великодня і Різдва у 1914-1915 роках вони відправляли на передову зібрані на власні та кошти благодійників подарункові набори. У них були не лише різні смаколики до свята, а й речі, яких так не вистачало солдатам - куфайки, теплі сорочки, онучі, рукавиці, шарфи, шкарпетки, чай, цукор, папір, мило, поштовий папір, конверти, листівки, нитки, голки. У відповідь військові написали учням листа з подякою.

Рівне часів Першої світової, сучасна вулиця Соборна

Під час війни у Рівному працював Комітет з надання допомоги пораненим. Цей комітет опікувався не лише пораненими, а й незаможними родинами загиблих солдатів. Педагогічна рада реального училища вирішила, починаючи із серпня 1914 року, щомісячно відраховувати два відсотка із зарплатні усіх службовців закладу на потреби війська. З першого серпня 1914 року по перше липня 1916-го на потреби Комітету училище збило і передало 1 083 рублі. Учні також збирали кошти для військовиків. Наприклад, одного разу під час богослужіння в училищній церкві зібрали 76 рублів, що на той час складало майже 4-місячну зарплатню одного робітника. Збирали гроші також на утримання військово-санітарного потягу. У грудні 1914 року гімназисти організували благодійну літературно-музичну вечірку, під час якої зібрали 724 рублі й передали їх військовим. Учні реального училища та інших навчальних закладів допомагали доглядати за пораненими, які перебували у рівненських шпиталях.

Долучалася до допомоги й влада Рівного - міська Дума. Як і нині, у тодішній діючій армії не вистачало одягу, харчів, засобів гігієни та ліків. На засіданні міської Думи у березні 1915 року засідателі виділили на придбання подарунків воїнам Рівненського гарнізону 2 тисячі 700 рублів, та ще понад тисячу — на пошиття одягу. Родини воїнів від місцевої влади отримували допомогу у розмірі 60 копійок на місяць на кожного члена сім'ї. Утім, за тогочасних цін це була поміч радше символічна, аніж реальна. Фунт хліба коштував 50 копійок, а за фунт м'яса правили півтора карбованці.

Велики князь Микола Михайлович на залізничному вокзалі у Рівному, серпень 1914 року

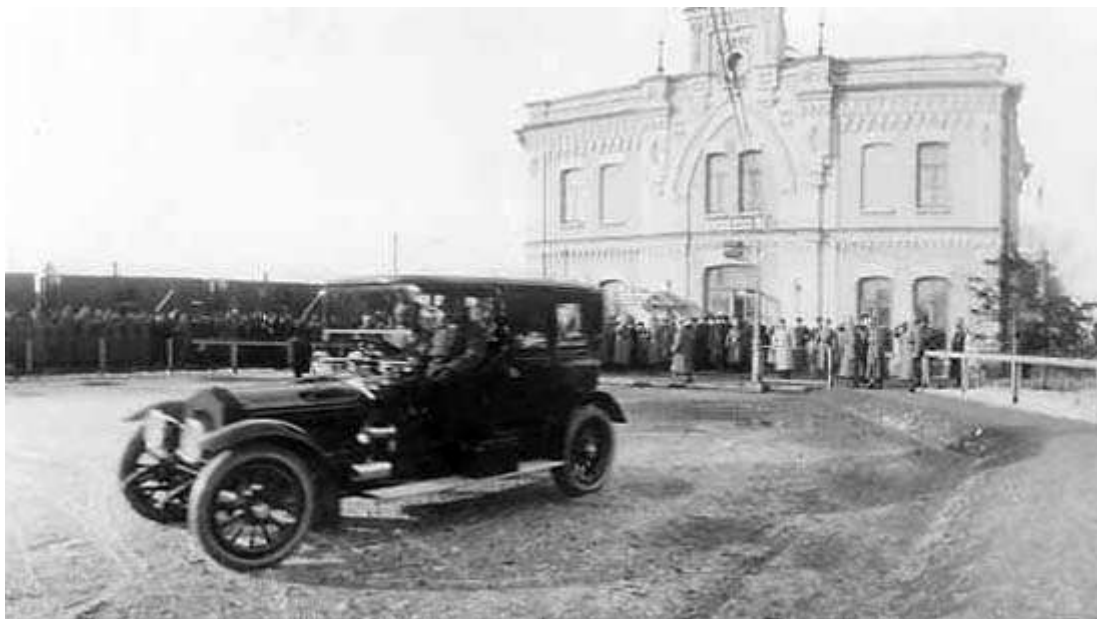
Активну благодійну допомогу армії організував у Рівному тодішній голова земської управи, предводитель місцевого дворянства Дмитро Андро. Він разом із помічниками налагодив постачання для війська фуражу, заготівлю сухарів, чобіт. Залишився у місті й увесь земський медичний персонал. Відтак, лікарі надавали допомогу мешканцям повіту та біженцям, уживали заходів для запобігання розповсюдженню епідемій.

Промисловці та великі землевласники створювали громадські організації - військово-промислові комітети - метою яких були забезпечення військових частин усім необхідним. Ці комітети навіть намагалися розподілити воєнні замовлення серед підприємств. Однак щось "не поділили". Власники Рівного, князі Любомирські, також не цуралися благодійності на потреби фронту. Зокрема, віддали під шпиталь приміщення у своєму родовому палаці та допомогли облаштувати їх.

Кому війна — кому мати рідна

Війна сповна оголила як благородні, так і негативні риси людської натури. Волонтери та благодійники нарікали на спекуляції та невиправдане підвищення цін на продукти харчування, ліки, мануфактуру. Це попри те, що військове командування видало обов'язкову до виконання постанову, яка забороняла штучне підвищення цін на всі предмети першої необхідності під страхом покарання - ув'язнення до трьох місяців, або штрафом до 3-х тисяч рублів. Обмеження цін стосувалося м'ясних і хлібобулочних виробів, круп, овочів, солі, цукру, сірників, мила, гасу, вугілля, зернових. Однак недобросовісні гендлярі, не маючи змоги нажитися на війні, часто просто не продавали товари, притримуючи їх до кращих часів, або вивозили до інших міст, де були вищі ціни. Відтак, місцеве населення потерпало від штучно створеного дефіциту. Волинський губернатор пропонував органам місцевого самоврядування робити оптові закупівлі товарів і

продавати їх населенню без “накруток”. Однак і це не вдалося зробити через брак вагонів для перевезення великих партій товарів.

Рівненський залізничний вокзал, зустрічають Микролу II

У архівних документах місцевої поліції описується, як у ніч на 19 серпня 1915 року в Рівному сталася велика пожежа на складі спирту. Місцеве населення та кілька десятків солдат з рівненського гарнізону кинулися грабувати склад. Потому у місті відбувалося “огульне п’янство простого люду, і мало хто з візників виїхав на роботу наступного дня”. П’яні солдати намагалися потрапити до приміщення реального училища, аби влаштувати там погром.

Волонтерка з імператорського роду

Під час Першої Світової в одному з рівненських військових шпиталів працювала рідна сестра останнього російського імператора Миколи II, молодша донька імператора Олександра III та імператриці Марії Федорівни — княжна Ольга. Вона доглядала поранених. Імператор Микола II під час війни кілька разів відвідував Рівне й зустрічався тут з Ольгою. Спільно вони провідували поранених у місцевих шпиталях.

Микола II 1915 рік, цар у госпіталі - імператор російський у військовому шпиталі разом із сестрою княжною Ольгою

Про це писав сам останній імператор російський у своїх щоденниках, які дійшли до наших днів. “В половине первого ночи выехал из Ставки и в 9 час. утра прибыл в Ровно. С большою радостью встретил Ольгу и Сандро на станции. Поехал с ними в лазарет, в котором Ольга ухаживает с начала войны в качестве сестры милосердия, а затем в местный лазарет, где обошел более тяжело раненых”, - занотував у своєму щоденнику Микола II 24 вересня 1914 року. А ось як описував один з приїздів царя до Рівного часопис “Волынские епархиальные ведомости”: “ 29 октября (1914 года) город Ровно вторично удостоился посещения Государя императора. Его Императорское Величество изволил прибыть поездом ровно в 10 часов утра. Радостное и дружное „ура“ собравшегося у вокзала народа и учащихся всех училищ города встретило Обожаемого Монарха и провожало его по пути следования к лазарету. В лазаретах Государь участливо осматривал и милостиво расспрашивал больных и раненых и раздавал им награды. Видя ухаживающих за ранеными учащихся, Государь Император простер Свою милость и на них и повелеть соизволил освободить все учащихся г. Ровно от учебных занятий на три дня”.

Микола II виходить з госпіталя - проводи високого гостя Рівне, 1915 рік

Щодо княжни Ольги, то, як писали тогочасні газети, її руки творили справжні дива, допомагаючи одужувати пораненим. Лікарі навіть спеціально кликали її, коли поранений потребував, наприклад, особливо складної перев'язки.

Світлана Калько, спеціально для сайту "ВСЕ"